

Decisiones Sacramentales, Theologicæ, Canonicae, & Legales

In Quibus Tota materia Sacramentorum, Theologiæ Moralis, Juris Canonici, & Quæstiones plurimæ Juris Civilis explicantur, dilucidantur, & traduntur, Eruditionibus, Historiis, & Exemplis adornatæ ; Opus Episcopis, Vicariis, Parochis, Confessariis, aliisque Studiosis utile, ac jucundum In Libris novem ...

Decisiones De Matrimonio

Chiericato, Giovanni Maria

Augustæ Vindelicorum, 1730

Decisio XI. Argumentum. Etsi Matrimonia Infidelium sint insolubilia; ea tamen, etiam consummata, si unus conjux convertatur ad Fidem, dissolvi posse ex Christi dispensatione, in favorem Fidei ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94595](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94595)

mnibus firmatur supra exposita doctrina, quod in Ecclesia Catholica vinculum Matrimonii legitime initi, & consummati est prorsus indissolubile, excepto casu conversionis ad fidem unius conjugis infidelis, si alter conjux nolit se convertere; & excepto casu Matrimonii rati, non consummati, si unus conjux velit ingredi Religionem; de quibus duobus casibus agendum est in sequentibus Decisionibus.

DECISIO XI.

A R G U M E N T U M.

Et si Matrimonia Infidelium sint insolubilia; ea tamen, etiam consummata, si unus conjux convertatur ad fidem, dissolvi posse ex Christi dispensatione, in favorem Fidei concessa, ostendit hæc Decisio. Circa quam solutionem quatuor gravissima Dubia examinantur, & resolvuntur. 1. Quo tempore prædicta solutio fiat? 2. An Conjux infidelis sit prius monendus, ut se convertat? 3. Quid agendum si infidelis non reperiatur? vel ob nimiam distantiam moneri non possit? 4. An Conjux fidelis teneatur cohabitare cum infideli nolente se convertere, sed offerente secum vivere absque injuria Creatoris, & sine pertractione ad peccatum?

S U M M A R I U M.

- 1 Infidelium Matrimonia sunt valida, & insolubilia.
- 2 Bigamia an afficiat infideles?
- 3 Infidelium Matrimonia solum à Deo solvi possunt.
- 4 Inferior nihil potest in legem Superioris.
- 5 Infideles an possint mutuo consensu solvere Matrimonium?
- 6 Christus tanquam Filius Dei concessit, solvi posse Matrimonium infidelis conversi ad fidem.
- 7 Dispensatio prædicta habetur non per Scripturam, sed per Apostolicam Traditionem.
- 8 Traditionibus Apostolicis Ecclesia regitur.
- 9 S. Pauli Apostoli verba circa Matrimonia Infidelium.
- 10 Prædicta verba sunt de consilio, non de præcepto.
- 11 S. Monica maritum habebat infidelem, patrem S. Augustini.
- 12 Fidelis an teneatur cohabitare cum conjuge infideli?
- 13 Discessus infidelis à fidei conjuge solvit Vinculum Matrimonii.
- 14 Infidelium Matrimonia quando solvantur quoad Vinculum?
- 15 Solutionis eorundem ratio.
- 16 Innocentii III. verba in cap. Quanto, & cap. Gaudemus. De Divort.
- 17 Solutio Matrimonii per conversionem ad fidem, quo tempore fiat.
- 18 Conditiones tres pro solvendo Matrimonio ad fidem conversi.

- 19 Matrimonium conversi ad fidem secundum solvit primum.
- 20 Cap. Infidelis. 28. quæst. 2. declaratio.
- 21 Fidelis conversus monere debet conjugem infidelem, ut convertatur.
- 22 Monitio prædicta an extrajudicialis sufficiat?
- 23 Judex Ecclesiasticus, ac Laicus potest infidelem monere, ut se convertat, aliter &c.
- 24 Formula monitionis, & interpellationis Conjugis infidelis.
- 25 Moneri si infidelis non possit, quid agendum?
- 26 Voluntas declaratur verbis, & facto.
- 27 Dispensatio Pontificia requiritur, si infidelis conjux moneri non possit.
- 28 Gregorii XIII. Bulla pro dispensatione cum conversis ad fidem ad hoc ut nova Matrimonia possint contrahere.
- 29 Dispensatione prædicta quando opus sit, & quando non?
- 30 Fidelis conjux an teneatur cohabitare cum infideli nolente converti? Quid teneatur. num. 31.
- 32 Quod non teneatur rationes plures.
- 33 Judæorum odium maximum in omnes Christianos.
- 34 B. Simoncinus puer excarnificatus vivit à Judæis.
- 35 Conc. Toletani IV. Canon circa conjuges Infideles.
- 36 Mulieres, & Vinum faciunt apostatate Sapientes.
- 37 Drahomira Pagana Matris S. Wenceslai iniquitas.
- 38 Judæis conversis prohibita conversatio cum aliis Judæis.
- 39 Judæis non licet habitare extra Ghetum.
- 40 Cesara Regina Persarum ad fidem conversa recusat cohabitare cum marito, nisi se convertat.
- 41 Temporum diversitas attendenda circa conversos ad fidem.
- 42 Gentiles sunt minus infensi, quam Judæi.
- 43 Consuetudo regionum attendenda circa cohabitationem fidelis conjugis cum infideli.
- 44 Arbitrium Episcopi attendendum circa cohabitationem.
- 45 Fidelis non tenetur, sed si velit, potest cum infideli conjuge habitare.

Cum itaque duo dentur casus, in Lege Evangelica, dissolvendi Vinculum Matrimonii antea initi; videlicet si ex infidelibus conjugatis unus convertatur ad fidem, alius vero nolit se convertere; & si ex fidelibus, cum Matrimonium est ratum, Unus velit ingredi Religionem; idem in præsentis Decisione de primo casu est differendum.

Pro intelligentia dicendorum tria præmittere oportet. Primum est; quod Matrimonia infidelium, qui non deducunt in pactum expressè, vel tacitè ejusdem contractus dissolutionem, sunt Matrimonia vera, valida, & insolubilia, ut ostendimus supra Decif. VIII. num. 42. & 43. & probatur per text. in cap. Uni.

eo, De Voto, & Voti redempt. in 6, ubi Bonifacius Papa VIII. sic loquitur: *Matrimonii Vinculum ab ipso Ecclesia capite, rerum omnium conditore, ipsum in Paradiso, & in statu innocentie instituyente, unionem, & indissolubilitatem accepit.* Item Innocentius III. in cap. *Gaudemus*, De Divortis sic inquit: *Qui autem secundum ritum suum legitimam repudiavit uxorem; cum tale repudium Veritas in Evangelio reprobaverit, nunquam ea vivente licite poterit aliam etiam ad fidem Christi conversus habere.* Cur ita? Quia primum Matrimonium initum cum Uxore, quam repudiavit, etsi inter Virum, & Fœminam infideles initum, fuit Matrimonium validum, atque insolubile. Et propter eandem validitatem, si infidelis, mortua prima Uxore, aliam duxerit, bigamus evadit. cap. *Deinde*, dist. 26. & cap. *Debitum*. De Bigamis non ordin. Idcirco cum Christus Dominus Matth. 19. 6. dixit: *Quod Deus conjunxit, homo non separet;* censetur locutus præcisè de insolubilitate Matrimoniorum per infideles initorum; quia tunc Christiani non aderant. cap. *de infidelibus*. De *Conjanguin.* & *Affin.* Ita notat Emin. Card. de Lauræa disp. 16. de Matrim. n. 219. loquens de insolubilitate Matrimoniorum, quæ infideles contrahunt inter se ipsos. Idem docent Salmanticenses tract. 9. de Matrim. cap. 4. num. 33. & 34.

Secundò præmittere oportet; quòd prædicta insolubilitas Matrimoniorum etiam inter infideles initorum, est à Deo, ita ut ipsorum infidelium Matrimonia sint insolubilia de Jure Divino, ut scripsimus supra Decif. VII. num. 25. & constat ex d. cap. *Unico*, de Voto in 6. & ex Concil. Trid. sess. 24. cap. *Unic.* de Matrim. ex quo sequitur, quòd prædicta Matrimonia infidelium nulla alia lege possunt solvi, nisi Lege Divina; nam omnis res quæcunque causas nascitur, per easdem resolvitur. cap. *Omnia*. De Regul. Jur. in 6. Et nullus inferior potest solvere legem Superioris, neque in ea dispensare. Clem. Ne Romani. De Elect. quod si facere præsumat, irritum erit omne factum. cap. *Imperiali*. cap. *Rescripta*. & cap. *Desenti*. 25. quest. 2. Hinc sequitur, quòd neque ipsi infideles, dum vivunt in infidelitate, possunt ex proprio consensu sua Matrimonia dissolvere; neque si ambo convertantur ad fidem; aut unus eorum tantum propria auctoritate; imò secundum alios neque auctoritate Summi Pontificis, qui non potest solvere Legem Divinam. cap. *Sunt quidam*. 25. quest. 1. Emin. Card. de Lauræa d. disp. 16. num. 218. Quapropter solutio Matrimonii, de qua nunc sumus acturi, quando Unus ex conjugibus convertitur ad fidem, & alter non vult converti, neque vult habitare cum converso absque Creatoris injuria, vel instigatione ad peccatum; prædicta, inquam, solutio Matrimonii procedit ex mera dispensatione Divina, quam Christus Dominus, Dei filius, cui omnia dedit Pater in manus, Joan. 13. 3. Et cui data fuerat omnis potestas in Cælo, & in terra: Matth. ult. 18. reliquit in Ecclesia in favorem Fidei, ut testantur omnes Theologi, ac Scripturistæ, quos longa

serie allegat Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 74. num. 4. Quibus novissimè adstipulantur Salmanticen. d. cap. 4. n. 36. doctissimus Mastrius in 4. Sent. disp. 7. num. 193. Emin. Card. de Lauræa ante d. disp. 16. n. 170. & seqq. & Gonetius in Clypeo Theologiæ Thomisticæ tom. 5. disp. 5. de Matrim. num. 103.

Tertiò præmittendum est, quòd hæc dispensatio facta à Christo habetur in Ecclesia non per Scripturam, sed per Apostolicam traditionem, quam Apostolus Paulus promulgavit 1. Cor. 7. 10. per verba mox referenda; à quibus edocta est Ecclesia, hanc dispensationem, & Privilegium solutionis vinculi Matrimonialis sibi competere, quando conjux infidelis remanet obstinatus in infidelitate, & non vult habitare cum suo conjuge converso ad fidem, nisi cum contumelia Creatoris, vel ut inducat conversum ad peccatum; ut differit S. Augustinus in cap. *Sic enim*. 28. q. 1. Innocentius III. in cap. *Quanto;* & in cap. *Gaudemus*, de Divortis; & advertit Emin. Card. de Lauræa d. disp. 16. num. 177. ita scribens: *Respondetur, ut supra, ab ipsomet Deo esse dispensatum, ut in eo casu Vinculum solvi possit. Apostolus autem sciens Christi dispensationem, eam promulgavit; & Ecclesia semper eum discessum intellexit de separatione vinculi.* Traditiones autem Apostolicæ habentur non solum scripto, sed verbo; & his Ecclesia regitur cap. *Catholica* dist. 11. & ab omnibus fidelibus sunt credendæ, & observandæ. cap. *Si quis omnem*. 1. quest. 7. Conc. Trid. sess. 4. cap. 1. Verba Apostoli Pauli 1. Cor. 7. 10. sunt sequentia, quorum prima pars dirigitur ad utroque conjuges fideles; pars verò secunda ad conjugem fidelem, qui ante suam conversionem contraxerat Matrimonium cum infideli, & cujus conjux adhuc vivit infidelis. Ait itaque Apostolus ad ambos Uxoratos fideles: *his autem, qui Matrimonio juncti sunt, præcepto non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere; quòd si discesserit, manere in nuptiam aut viro reconciliari.* Et *Vir uxorem non dimittat.* Quando autem unus ex conjugibus est fidelis ad fidem conversus, alter verò est infidelis, subdit Apostolus: *Nam ceteris ego dico, non Dominus: Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Et si qua mulier habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum; Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem; & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem; alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt. Quod si infidelis discedit, discedat: non enim servituti subjectus est frater, aut soror in hujusmodi. Hucusque Apostolus. In ejus verba Theologi, ac Canonistæ duas faciunt observationes scitu necessarias.

Observatio prima est, quòd Apostolus Paulus dum inquit: *Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam* &c. loquitur ex consilio, non ex præcepto; ut patet ex ejus verbis antecedentibus: *Nam ceteris ego dico, non Dominus.* Et ideo Dominus non prohibuit fidei converso

dimittere conjugem infidelem volentem habitare cum illo, nec præcepit, ut illum debeat retinere, si nolit baptizari; sed Apostolus Paulus consulit eidem fideli converso, ne illum dimittat ob spem facilioris conversionis ejusdem infidelis cohabitantis cum conjugem fideli; ut innuit in sequentibus verbis: *Sanctificatus est enim Vir infidelis per mulierem fidelem; & sanctificata est mulier infidelis per Virum fidelem*; ut narrat S. Augustinus lib. 9. *Confess. cap. 9.* de S. Monica Matre sua, quæ cum esset Christiana non recusavit, ut secum habitaret Patricius infidelis ejus Maritus; cujus conversionem ad fidem tractu temporis est assecuta. Hinc inferunt Doctores, quod conjux conversus ad fidem non est obligatus adhærere conjugi suo volenti remanere in infidelitate, etsi velit cohabitare cum ipso converso absque injuria Creatoris, aut Christianæ fidei; ut disputabimus infra num. 30. quia hæc obligatio cohabitandi, & non dimittendi urget tantummodò, quando conjux infidelis convertitur & ipse ad fidem, fitque fidelis. *cap. Sic enim, 28. quæst. 1. cap. Si infidelis, 28. quæst. 2.* S. Thomas in *Supplem. 3. p. quæst. 59. art. 3.* Salmanticenses tract. 9. de *Matrim. cap. 4. n. 40.* ubi subdunt hanc rationem: *Quia sicut per adulterium amittit jus Adulter ad cohabitandum cum innocente; & potest iste quoad thorum separari: etiam si alter pacifice velit commorari cum eo: sic ratione perseverantia in infidelitate, quia est adulterium spirituale, amittit infidelis Jus ad cohabitandum cum fideli.* Aliam rationem allegat S. Thomas d. p. 3. quæst. 59. art. 4. in corp. his verbis: *Qui moritur priori vita, non tenetur ad illa, ad qua in priori vita tenebatur. Et inde est, quod ille, qui in vita seculari existens aliqua vovit, non tenetur illa, quando mundo moritur, vitam Religiosam assumens, perficere. Ille autem, qui ad Baptismum accedit, regeneratur in Christo, & priori vita moritur, cum generatio unius sit corruptio alterius. & ideo liberatur ab obligatione, qua conjugi tenebatur.*

Observatio secunda est; quod per illa verba Apostoli Pauli: *Quod si infidelis discedit, discedat &c.* non est intelligendus discessus tantummodò quoad thorum, & habitationem, sed etiam quo ad Vinculum Matrimonii, quod omnino solvitur. Et hoc probatur tum quia Apostolus ponit differentiam inter separationem fidelium ex justa causa, & separationem infidelium ob conversionem unius ad fidem; de primo asserit, quod mulier maneat innupta, quando Vir discedit ab ea; sed id non asserit in secundo. Ergo in isto fit solutio Matrimonii quoad Vinculum. Tum quia si solum loqueretur de separatione conjugum quoad thorum, & habitationem tantum, non esset dispar ratio inter mulierem fidelem, & mulierem infidelem, quando Viri discedunt ab eis. Siquidem mulier fidelis uxorata cum fideli, si deseratur ab eo, remanet ei alligata quo ad vinculum Matrimonii, nec potest alii nubere. Ergo mulier infidelis uxorata cum infideli conversa ad fidem, si Maritus infidelis discedat ab illa, nolens Christianam fidem amplecti; ultra hoc debet habere, quod discessus sit quo ad Vinculum; itaut

in nihilo maneat subiecta Marito Infideli, & possit cum alio nuptias inire. *cap. Quanto, & cap. Gaudemus. De Divort.* Salmanticenses d. cap. 4. de *Matrim. num. 36.* Maffrius in 4. *Sent. disp. 7. num. 193.* ubi citat S. Thomam, S. Bonaventuram, & Scotum ita docentes in 4. dist. 39. nec non S. Ambrosium in *cap. Si infidelis, 28. quæst. 1.* ac S. Gregorium Magnum in *cap. 2. 28. quæst. 2.* Idem scribit Cornelius à Lapide *Commentar. in 1. Cor. 7. 15. Vers. Nota.* Tamburinus lib. 8. de *Matrim. tract. 5. cap. 5. & 3.* & Emin. Cardinalis de Lauræa d. disp. 16. de *Matrim. num. 164.*

His ita præmissis, ac prænotatis; Catholica Ecclesiæ constans est doctrina, quod Matrimonia infidelium legitima, & valida quamvis inter eos consummata, solubilia sunt quo ad Vinculum tunc, & quando unus conjugum infidelium amplectitur Christianam fidem, & baptizatur; alter verò recusat baptizari, & vult remanere in sua infidelitate; & hæc vinculi Matrimonialis solutio fit per dispensationem concessam à Christo Domino in favorem fidei, & promulgatam ab Apostolo Paulo in supralatis Verbis 1. Cor. 7. 15. *Quod si infidelis discedit, discedat, non enim servituri subiectus est frater, aut soror in hujusmodi.* circa quæ verba Eminentiss. Cardin. de Lauræa d. disp. 16. de *Matrim. num. 177.* ita ait: *Ab ipso met Deo est dispensatum, ut in eo casu vinculum solvi possit; Apostolus autem sciens Christi dispensationem, eam promulgavit; & Ecclesia semper eum discessum intellexit de separatione vinculi. Patet autem ex Augustino in lib. 1. de Adulterinis conjugis cap. 18. & segg. (& habetur diffuse in cap. Sic enim 28. quæst. 1.) Apostolicis traditionibus Ecclesiæ innotuisse ex Christi sermone in monte, quando solvi possint conjugia, & quando non? & proinde id docuisse. Concordant in docendo hanc solutionem Matrimonii esse ex dispensatione, ac Privilegio Christi, Sanchez de *Matrim. lib. 7. disp. 73. sub num. 7.* ubi innumeros DD. numerat. Maffrius in 4. *sent. d. disp. 7. num. 193.* Salmanticenses tract. 9. de *Matrim. cap. 4. num. 36.* Diana part. 9. tract. 7. *resol. 47.* Quæ reposta est, in Coordinati Operis tom. 2. tract. 6. *resol. 125. §. 5.* & Thomas Tamburinus de Triplici Jure lib. 8. de *Matrim. tract. 5. cap. 5. §. 3. num. 2.**

Ratio autem hujus Divinæ dispensationis fuit, ne fidelis conversus, quando ejus conjux infidelis permanet obstinatus in infidelitate, & non potest habitare cum illo absque injuria Creatoris, vel periculo subversionis, cogatur ducere vitam cœlibem; siquidem nimis grave esset jugum Domini Nostri JESU CHRISTI, si omnes ejus fidem amplectentes adstringerentur ad castitatem observandam, ipso dicente *Matth. 19. 11. Non omnes capiunt verbum istud.* Idcirco concessit benignus Dominus dispensando, & concedendo dispensavit, ut conjux conversus ad fidem, nolens altero fidem amplecti, possit ad alias nuptias transire; & ad hunc effectum dissolutum censetur vinculum præcedentis Matrimonii initum in infidelitate, etsi inter eos consummati. Ita Salmanticenses d. cap. 4. num. 37. & 38. ubi subdunt,

dunt, huic dispensationi non obstat illud. *Matth. 19. 7. Quod Deus coniunxit, homo non separet*: quia hæc separatio non fit ab homine, sed ab ipso Deo in favorem fidei Christianæ; neque obstat illud: *Qui dimiserit Uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, Mæchatur, Matth. 19. 9.* nam locutus est Dominus ibi de Matrimonio inter fideles contracto, quod dissolvi non debet quoad thorum nisi ob fornicationem, ut explicatum est supra *Decis. X. num. 74.* & multò minus quoad vinculum, ut ibi diximus à *num. 75. & seqq.* Præsumendum autem dispensatio concernit Matrimonia infidelium, quæ voluit Christus Dominus posse dissolvi etiam quoad Vinculum, quando unus ex conjugibus convertitur ad fidem, & alter recusât fieri fidelis; neque ejus cohabitatio est possibilis absque injuria ejusdem fidei, vel cum pertractione ad peccatum. Porro plura dubia agitantur à Theologis, ac Canonistis circa praxim hujus dispensationis; & ideo eadem singillatim sunt hæc referenda, atque declaranda.

Primum dubium est, *Quo tempore solvatur Vinculum Matrimonii duorum conjugum infidelium, quorum unus convertitur ad fidem, baptizatur, & fit Christianus?* Pro intelligentia præsentis dubii, ac sequentium transcribenda sunt verba Innocentii Papæ III. quæ leguntur in *cap. Quanta. 7. & in cap. Gaudemus. 8. De Divortis.* Ita loquitur Pontifex in *cap. Quanto.* paulò post princ. *Si enim alter infidelium conjugum ad fidem catholicam convertatur, altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente: qui relinquitur, ad secunda, si voluerit, vota transibit, & in hoc casu intelligimus, quod ait Apostolus: Infidelis discedit? discedat. Frater enim, vel soror, non est servituti subiectus in huiusmodi. Et canonem etiam, in quo dicitur: Contumelia Creatoris solvit Jus Matrimonii circa eum, qui relinquitur. Ejusdem autem Pontificis verba in *cap. Gaudemus,* sunt sequentia: *Qui autem secundum ritum suum legitimam repudiavit Uxorem; cum tale repudium Veritas in Evangelio repronaverit, nunquam ea vivente licite poterit aliam, etiam ad fidem Christi conversus, habere; nisi post conversionem ipsius illa renuat cohabitare cum ipso; aut etiam si consentiat, non tamen absque contumelia Creatoris; vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum; in quo casu restitutionem petenti, quamvis de injusta spoliatione constaret, restitutio negaretur; quia secundum Apostolum, Frater, aut Soror non est in huiusmodi subiectus servituti. Quod si conversum ad fidem, & illa conversa sequatur, antequam propter causas prædictas legitimam ille ducat Uxorem, eam recipere compellitur.**

His attentis Decretalibus reassumendo primum supra propositum Dubium; in eo quarunt DD. *Quo tempore solvatur Matrimonium infidelium conjugum, cujus unus ad fidem conversus suscepit Sacrum Baptisma?* Et duplex est opinio: Prima tres esse conditiones ser-

vandas à baptizato, & converso ad fidem, ad hoc ut dissolvatur vinculum Matrimonii cum ejus conjugem infideli. Una est, quod ipse conjux infidelis nolit venire ad Christianam Fidem. Altera, quod nolens converti, neque velit cohabitare cum conjugem converso absque injuria Creatoris, & sine contumelia Christianæ fidei. Tertia, quod ulterius si velit cohabitare, non sit pertracturus conjugem fidelem ad aliquod peccatum. Hæ tres conditiones habentur in *d. cap. Quanto. De Divort.* ibi: *Altero (idest infideli conjugem) vel nullo modo, vel non sine blasphemia Divini nominis; vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente.* Et repetuntur hæ tres conditiones in *d. cap. Gaudemus. De Divort.* ibi: *Nisi post conversionem ipsius illa (idest Uxor infidelis) renuat cohabitare cum ipso (conjugem fidelem); aut etiam si consentiat, non tamen absque contumelia Creatoris, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum.* Igitur ubi concurrunt hæ tres conditiones, statim earum vi, ac virtute censetur solutum vinculum Matrimonii, inchoatum in infidelitate inter conjugem conversum ad fidem, & conjugem remanentem in infidelitate. Hanc opinionem tenent ex Canonistis Archidiaconus, Hostiensis, & Abbas Panormitanus in *d. cap. Quanto; de Divortis,* & ibi Glossa in *Verb. Contumelia,* ubi ponit hæc carmina:

*Desere spernentem, vel blasphemare volentem;
Vel te credentem scelus ad mortale trahentem;
Nam sunt absque mora sic Vincula rupta priora.*

Ex Theologis autem ita sentiunt Richardus in *4. sent. dist. 39. art. 2. quest. 2. Astenfis in Summa part. 2. lib. 8. tit. 21. art. 2. quest. 5. Angelus in Verb. Matrimonium, 3. num. 3. & S. Antoninus in 3. part. tit. 1. cap. 6. Fundamentum hujus opinionis consistit in *cap. Si infidelis. 28. quest. 2.* in quo S. Gregorius Magnus ait: *Contumelia quippe Creatoris solvit Jus Matrimonii circa eum, qui relinquitur.* Sed quotiescunque conjux infidelis non vult amplecti veram fidem, neque habitare cum conjugem fidelem absque blasphemia in Deum, & pertractione ad mortale peccatum, committit contumeliam in Creatorem. Ergo hæ conditiones faciunt, ut solvatur statim vinculum præcedentis Matrimonii. Militat pro hac eadem opinione etiam Ratio: nam hoc Privilegium solvendi vinculum maritale, inter conjugem conversum, & recusantem converti, datum est à Christo Domino in favorem fidei Christianæ. Sed Fides Christiana suscipitur, ac proficitur in Baptismo juxta initium Ritualis Romani de *Sacram. Baptismi,* ibi: *Quid petis ab Ecclesia Dei? Fidem.* Ergo suscepta Fide per Baptismum, statim debet habere locum Privilegium prædictum: & sic per susceptionem Baptismi solvitur vinculum Matrimonii inter fidelem baptizatum, & infidelem nolentem baptizari.*

Altera opinio tenet, quod prædictum vinculum non dissolvatur, nisi quando conjux baptizatus vel contrahit aliud Matrimonium cum fidele; vel solemnem Professionem emittat in

19 in Religione, de qua verba faciemus infra in *Decif. XII. num. 3.* Fundamenta hujus opinionis sunt sequentia. Primò, quia Fides non destruit Matrimonium, sed perficit, sicut gratia non destruit, sed perficit naturam. Ergo per hoc præcisè quòd alter fiat fidelis, & baptizetur, altero in sua infidelitate perseverante, præcedens contractus naturalis Matrimonii non dissolvitur. Secundò, quia in *cit. cap. Gaudemus; de Divort.* legimus, *Quod si conversum ad fidem, & illa (Uxor infidelis) conversa sequatur, antequam, propter causas prædictas, legitimum ille ducat uxorem, eam recipere compellatur.* Ergo nondum erat solutum inter eos Vinculum Matrimonii; ut ait Glossa ibi, in *Verb. Compellatur*, his verbis: *Ex hoc videtur quòd contumelia Creatoris non solvit jus Matrimonii ipso Jure: alias si solutum fuisset jus Matrimonii, non compelleretur eam recipere.* Idcirco hanc opinionem tanquam probabiliorē tenent S. Thomas in 4. dist. 39. q. unic. art. 5. ad 2. & in *Addit. ad 3. p. q. 59. art. 5. ad 2.* Paludanus, & Major in ead. dist. 39. q. 1. Cardin. de Turrecremata in *cap. Si mihi modo. 28. q. 1. ad 2. argum.* Sylvester in *Verb. Matrimonium, 8. qu. 10. cas. 6.* Summa Tabiena in *Verb. Impedimentum, impedim. 80. num. 3.* Aimilla in *Verb. Matrimonium, num. 36.* Navarrus in *Summa c. 22. n. 48.* & pluribus aliis citatis Sanchez de *Matrim. lib. 7. disp. 75. n. 4.* quibus ex modernioribus adherent Salmanticenses d. tract. 9. de *Matrim. c. 4. num. 50.* Comitulus in *Resp. Moral. lib. 1. quest. 126. n. 4.* Vincentius de Justis in *tract. de Dispensationib. Matrim. lib. 2. c. 15. n. 40.* & Emin. Card. de Lauræa de *Matrim. d. disp. 16. n. 183. & 184.*

Ad fundamentum contrariæ opinionis, quòd contumelia Creatoris solvat jus Matrimonii, ut in *cap. Si infidelis 28. quest. 2.* respondetur, 20 per eam solvi dictum Jus non in actu, sed in potentia; quatenus facit, ut fidelis conjux ad fidem conversus, attenta obstinatione alterius conjugis, in infidelitate perseverantis, potens sit ad novas nuptias transire, & per contractum novi Matrimonii cum alio fidei valeat actualiter solvere vinculum Matrimonii præcedentis, ut fusè disputando de potentia prædicta ad actum differit Comitulus d. *lib. 1. q. 126. n. 6.* Ad rationem adductam in contrarium, quòd hoc Privilegium concessum est Fidei Christianæ, quæ Fides proficitur in Baptismo. Ergo in Baptismo debet applicari hoc Privilegium baptizato. Respondetur applicari quidem in Baptismo; sed effectum ejusdem Privilegii differri usque ad novum contractum Matrimonii, vel Religiosæ Professionis, quia si interim conjux infidelis convertatur, & ipse ad fidem possit manuteneri in suo primo Matrimonio. Ita Emin. Card. de Lauræa d. *disp. 16. num. 185.* & Lessius in 3. par. D. Thoma cap. 5. de *Sacram. Matrim. dub. 5.*

Secundum Dubium est, *Quid agere debeat conjux fidelis conversus ad fidem, ut sibi con-* 21 *stet, conjugem suum infidelem obstinatum esse in infidelitate, nec fidem Christianam vel se suscipere, ad hoc ut ipse conjux fidelis possit*

ad novas Nuptias valide transire? Respondent DD. infra citandi, quòd instantiam Conjugis fidelis moneatur, & interrogetur infidelis, ut declaret suam voluntatem in termino congruo, an velit se convertere, & ad fidem Christianam venire. Sanchez de *Matrim. lib. 7. disp. 74. num. 12.* ubi plurimos citat. Salmanticenses d. c. 4. num. 48. Diana Coordinatus tom. 2. tract. 6. resol. 121. §. 5. & Emin. Card. de Lauræa d. *disp. 16. num. 198.* ubi dicit, quòd si absque hac interpellatione, & non expectata declaratione conjugis infidelis, ipse conjux fidelis ad alias nuptias transiret, nec primum Matrimonium esset dissolutum; nec secundum foret validum. Porro hanc 22 monitionem, & interpellationem posse fieri tam extrajudicialiter, quàm judicialiter, concedunt supra allegati Auctores, ita tamen, si extra judicium infidelis interpellatur, & moneatur ad se declarandum, ut supra, ajunt Salmanticenses: *Erit sanum consilium, quamvis non necessarium, adhibere testes, ne postea vel conversus, vel ad sanum judicium rediens, reclamet dicens, se admonitum non fuisse, & velit posterius Matrimonium dissolvere.* Et hoc dictum desumptum est à Glossa in *cap. Quanto, in Verb. qui relinquitur d. Divortii;* ubi inquit: *Debet adhibere testes, quod ille non vult ei cohabitare.* Verum Emin. Cardinali de Lauræa d. *disp. 16. num. 202,* magis placet, ut prædicta monitio, & interpellatio ad instantiam conjugis fidelis fiat judicialiter, & per mandatum Judicis à publico præcone innumandum eidem conjugi infideli, cum præfixione termini congrui, & cum citatione, dicto termino transacto, ad audiendum declarari, posse conjugem fidelem novum connubium cum altero fidei inire, vel ingredi Religionem; sic enim rescantur omnes cavillationes, ac oppositiones, quas infidelis excogitare posset, & falsò adducere contra novum Matrimonium fidelis.

Quòd si quis petat, an talis Judex debeat esse Ecclesiasticus, vel etiam possit recurri ad Judicem Laicum? Respondetur, probabiliter 23 utrumque Judicem posse dictam monitionem, & interpellationem intimari facere conjugi infideli. Potest Laicus Judex, tum quia agitur de dissolvendo Matrimonio infidelium, quod non est Sacramentum, sed simplex contractus civilis; tum quia actor sequitur forum Rei; Reus autem, idest conjux infidelis, non est subditus Ecclesiæ; sed Magistratus Laici, *cap. Experimentia 11. q. 1.* Potest & Judex Ecclesiasticus supradicta agere, tum quia jus interpellandi, & monendi conjugem infidelem provenit conjugi fidei à Sacramento Baptismi; tum etiam quia dicta interpellatio fit, ne nullum evadat futurum Matrimonium contrahendum à conjuge fidei, quod est Sacramentum; cujus respectu spectat ad Judicem Ecclesiasticum testes examinare etsi laicos, & alios actus judiciales facere, pro validitate, ac recta administratione Sacramenti, ut fufius scribit Emin. Card. de Lauræa d. *disp. 16. num. 207. & 208.* ubi firmat tam per Judicem Ecclesiasticum, quàm per Laicum fieri posse prædictam judicialem interpellationem, ac monitionem. Formula

mula autem ejusdem pro praxi erit ista: *Commissione, & Mandato Illustrissimi, ac Reverendissimi D. D. N. N. Episcopi & C. Tenore presentium, & ad instantiam Mariae N. N. nuptae, ante Baptismum vocatae Rachelis, requiritur, interpellatur, ac monetur Isaac Alpronus Judaeus Maritus ante Baptismum ejusdem Rachelis, & nunc Maria, ut in termino dierum triginta ab intimatione presenti immediate decuren. ac numeran. quorum decem pro primo, alios decem pro secundo, & reliquo, decem dies pro tertio, & ultimo termino assignamus, debeat in actis hujus Curiae se exprimere, ac declarare, an velit se convertere ad Sanctam Fidem Christianam, sectam Judaicam deserere, ac Sacrum Baptisma corde sincero suscipere, prout ipsa Maria, olim Uxor sua fecit, & prout eundem facere rogat, pro salute animae suae, monet, interpellat, & requirit. Alias dictis triginta diebus transactis, & ad Fidem Christianam non se convertente, & se conversurum non declarante, ipsa Maria ad secundas Nuptias cum alio fidei transibit, vel Religionem ingreditur; prout magis in Domino, pro propria aeterna salute, putaverit expedire: & citetur praedictus Isaac Alpronus Judaeus, ac citatus intelligatur, eodem termino 30. dierum transacto, coram D. S. Illustrissima, ac Reverendissima ad audiendum ita sententiarum; & quodcumque Decretum necessarium, & opportunum super praemissis pronuntiari; salvo Jure eidem Mariae, olim Racheli petendi, & consequendi Dotem suam; ac alia quaecumque bona sibi de Jure debita. Non solum & C. Verum & C. in quorum fidem & C.*

Datum ex Cancellaria Episcopali N. die & C. Anno & C.

Tertium dubium est: *Quid facere debeat Conjuges conversus ad fidem, quando non potest interpellare conjugem suum infidelem, an velit se convertere, & fidem Christianam suscipere, eo quia vel malitiose latitat; vel adeo distat, ut non solum commode eum movere non valeat, sed etiam monitio ipsa reddatur impossibilis?* Responderetur, duas esse Doctorum opiniones. Una, quod non sit opus alia monitione, & quod conjugis fidelis potest ad novas Nuptias transire absque scrupulo; ea ratione quia ex illa malitiosa sui ipsius occultatione, prout ex nimia regionum distantia est moraliter certum, nolle ipsum conjugem infidelem se convertere ad fidem, & relinquere suam patriam, ac parentes. Ita Henriquez libr. 11. de Matrim. cap. 8. num. 5. & ibi Comment. tit. S. Petrus de Ledefma, Veracruz, & alii quos citat, & sequitur Sanchez de Matrim. d. lib. 7. disp. 74. num. 14. & 15. ubi subdit, voluntatem declarari verbis. & facto l. Paulus, ff. Rem ratam haberi. Menochius De recuper. poss. remed. 15. n. 124. Diana part. 3. tract. 4. resol. 263. quae reposta est in Opere Coordinato d. tom. 2. tract. 6. resol. 124 §. 3. & ibi Fillucius, Coninchus, & Riccius in Praxi part. 1. resol. 240. n. 2. quibus novissime adherent Doct. Clericali Tom. II. Lib. VI.

Gonetus d. tom. 5. disp. 5. de Matrim. numer. 99. ac Salmanticenses d. tract. 9. de Matrim. cap. 4. n. 48. ita dicentes: *Et hinc fit, Indos, aut Mahometanos, aut Japonios apud nos conversos, posse ad novas nuptias transire absque admonitione conjugum in suis regionibus commorantium. Item Genuensis in Praxi Curiae Archiep. Neapol. cap. 27. num. 20. attestans, quod pluries fuit in Curia Archiepiscopali Neapolitana servatum, quod si infidelis convertatur ad fidem, ut possit Matrimonium contrahere, non tenetur requirere conjugem infidelem habitantem in partibus infidelium.*

Opinio altera Theologorum est, quod ubi conjugis infidelis non potest inveniri, requiri, seu moneri, ut se declaret, an velit Fidem Christianam suscipere? tunc opus sit dispensatione Apostolica ad hoc ut fidelis conversus possit novum Matrimonium contrahere. Ita Basilii Pontius de Matrim. lib. 7. cap. 48. num. 22. his verbis: *Quod si reperiri non possit (conjugis infidelis) vel ob difficultatem viae, & itineris, cum in remotissimis versetur regionibus, ut evenit in his, qui ex Aethiopia captivi, vel servi afferuntur; vel ignoratur, ubi sit alter coniux, adhuc nubere non potest, quidquid dicat Thomas Sanchez, & alii, nisi dispensatio Pontificis accedat, qua suppleatur ea admonitio jure praescripta: Concordant Nicollus Lucubrat. Civil. lib. 1. tit. 10. de Nuptiis num. 43. ubi refert ita censuisse Sacram Congregationem Concilii, & ideo pro Indis, Japoniis, & Angolanis, aliisque populis Africanis, & Mexicanis praedictam dispensandi facultatem Ordinariis, Parochis, aliisque Confessariis vastissimarum illarum regionum concessisse non solum B. Pium X. ut testatur Sanchez d. libr. 7. disp. 74. num. 13. sed etiam Gregorium XIII. & Clementem VIII. Idem affirmat Jacobus Pignatellus tom. 8. consult. 93. ubi ponit Bullam Gregorii XIII. cujus tenor est hujusmodi.*

Gregorius & C. *Quoniam saepe contingit, multos utriusque sexus infideles, post contracta gentili ritu Matrimonia ex Angola, Aethiopia, Brasilia, & aliis Indicis Regionibus, ab hostibus captos à propriis finibus, & propriis conjugibus remotissimas Regiones exterminari, adeo ut ipsi captivi, & qui in patria remanent, si postea ad fidem convertantur, conjuges infideles tam longo intervallo disjunctos, an sine contumelia Creatoris secum habitare velint, ut par est, monere nequeant: vel quia interdum ad hostiles, & barbaras Provincias, ne nunciis quidem accessus pateat; vel quia ignorant prorsus, in quas Regiones fuerint transacti; vel quia itineris longitudo magnam afferat difficultatem. Idcirco Nos attendentes hujusmodi connubia inter infideles contracta, vera quidem, non tamen adeo rata censeri, ut necessitate suadente dissolvi non possint; singulis dictorum locorum Ordinariis, & Parochis, & Presbyteris Societatis JESU, ad confessiones audiendas ab ejusdem Societatis Superioribus approbatis, & ad dictas Regiones pro tempore missis, vel in illis admissis concedimus facultatem dispensandi cum quibuscunque*

cunque utriusque sexus Christi fidelibus incolis dictarum Regionum, & serius ad fidem conversis, qui ante Baptismum Matrimonia contraxerant, ut eorum quilibet, etiam superflite conjuge infideli, & ejus consensu minime requisito, ac responso non expectato, Matrimonium cum quovis fideli, aliis tamen ritè contrahere, & in eis postea carnali copula consummatis, quoad vixerint; remanere licitè valeant, dummodo constet etiam summarie, & extrajudicialiter, conjugem absentem moneri legitime non posse, aut monitum intra tempus eadem monitione prefixum, suam voluntatem non significasse. Quae quidem Matrimonia, etiamsi postea innotuerit conjuges priores infideles suam voluntatem iuste impeditos declarare non potuisse, & ad fidem etiam tempore transacti secundi Matrimonii contraxerunt fuisse, nihilominus rescindi nunquam debere, sed valida, & firma esse. Non obstantib. &c. Dat. Roma die 25. Januarii 1585.

Utraque opinio appellatur probabilis à Diana Coordinato d. tom. 2. tract. 6. resol. 24. sed mihi videntur concordēs tam prima, quam secunda respectu diversitatis Regionum. Nam si loquamur de Gentilibus, Paganis, ac etiam Mahometanis, qui commorantur in remotissimis regionibus Americae, Africae, vel Asiae; circa illos opus est dispensatione Apostolica, si conjux fidelis transire velit ad secundas nuptias irrequisito primo conjuge infideli, quem vel absolute reperire, & monere non potest; vel non nisi absque magna difficultate; & praedictam dispensationem concedere valent tum Ordinarii, tum Parochi, tum etiam Confessarii Regulares illarum regionum. Si verò casus contingat apud nos in Italia de aliquo conjuge Judaeo ad fidem converso, facile erit monitum facere, ut se convertat ipsum conjugem infidelem; qui si fiat transfuga, aut latitans non sit reperibilis; poterit fidelis novum Matrimonium inire absque alia monitione; cum per infidelis fugam, vel latitationem satis constare dicatur, nolle se convertere ex doctrina S. Thomae 1. 2. q. 97. art. 3. & ita in terminis varias rationes, & auctoritates allegando concludit Comitulus d. lib. 1. quest. 124. ad favorem unius Hebrae baptizatae; cujus Maritus infidelis amplius reperiri non poterat.

Quartum dubium est, An conjux fidelis teneatur recipere conjugem suum infidelem dicentem, pro nunc nolle amplecti fidem Christianam, sed velle cohabitare secum absque injuria Creatoris, & absque incitamento ad peccatum? Vel possit, eo repulso, ad alias Nuptias transire? Digladiantur inter se Theologi circa hoc dubium. Alii respondent, quod tenetur cohabitare cum suo conjuge infideli. Primò, quia id dicit Apostolus Paulus 1. Cor. 7. Si quis frater Uxorem habet infidelem, & haec consentit habitare cum illo, non dimittat illam. Et si qua mulier habet Virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa non dimittat Virum. Secundò, quia Innocentius Papa III. eatenus concedit conjugi fideli conver-

so transire ad alias nuptias in cap. Quanto, de Divort. quatenus altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum cohabitare volente. Tertiò, quia ex hac cohabitatione spes est, ut infidelis conjux convertatur ad fidem cap. Jam nunc. 28. q. 1. Quartò, quia Privilegium datum à Christo pro dissolvendo Matrimonio infidelis conversi est restrictum ad hos duos casus, si nolit cohabitare sine blasphemia Creatoris, vel sine perniciem animae ipsius conversi. Quintò, quia sicut gratia non destruit naturam, ita fides conversi conjugis non debet destruere contractum maritalem antea initum cum infideli. Sextò, quia causaretur magna confusio in Republica, si daretur repulsa conjugibus infidelibus volentibus pacifice habitare cum conjugibus suis conversis; & valde impediretur conversio infidelium, si scirent, se non posse amplius cohabitare cum suis conjugibus, & ab eis esse omnino separandos. Ideò hanc opinionem sequuti sunt S. Thomas in 4. disp. 39. q. unic. art. 5. in corp. & in Supplem. 3. p. quasi. 59. art. 5. Valentia tom. 4. disp. 10. quest. 1. punct. 7. Ledesma 3. p. q. 59. art. 4. dub. 2. conclus. unic. Eminentiss. Card. Toletus in Summa libr. 7. cap. 7. Rebellus part. 2. lib. 3. qu. 10. num. 10. Castropalaus de Matrim. disp. 3. punct. 2. num. 6. Gonetius eod. tract. disp. 5. n. 99. & novissimè Emin. Cardin. de Lauraa, qui fortissimè firmat hanc sententiam, d. disp. 16. de Matrim. art. 11. §. 3. à num. 188. & seqq.

Nihilominus alii gravissimi Theologi contendunt, non esse cohabitandum cum conjuge infideli, nisi offerat se absque injuria Creatoris, aut instigatione ad peccatum se cohabitaturum. Primò, quia Apostolus Paulus, dum dicit 1. Cor. 7. 15. Quod si infidelis discedit, discedat &c. intellexit non tantum de discessu physico, quando non vult cohabitare; sed etiam de discessu morali, quando discedit ab Ecclesia, recedens baptizari. Secundò, quia subdens Apostolus ibid. Non enim servituti subiectus est frater, aut soror in hujusmodi, innuit solum esse vinculum, neque amplius conjugem fidelem subiectum esse servituti, idest cohabitationi infidelis. Tertiò, quia Privilegium datum à Christo in favorem fidei debet suum effectum operari quando infidelis non vult converti ad fidem. Quartò, quia semper est periculum, ut fidelis convertatur ab infideli, si cohabitet cum illo: nam si vir sit infidelis ob dominium, & superioritatem in Uxorem, ei insensus erit tum circa animam, tum circa corpus. Quis ignorat odium Judaeorum in Christianos? Julius Mauroceus Neophytus, ac primum Rabbini inter Hebraeos in opere suo ab eodem scripto p. 3. cap. 12. pag. 1392. ita inquit: L'amicizia degli Hebrei con i Christiani è come quella de i Demoni con gl' huomini, perche questi à i pregoni, & ad altri loro devoti mostrano d'essere amici, e di volerli bene, li fanno cortese, e carezze, e li aiutano in certe cose; ma il fine che hanno nell' interno, sempre è la ruina di colui, col quale praticano. Et prosequitur narrando sitim, quam habent Judaei sanguinis Christiani, & allegando exempla filiorum fidelium per eos furtim occisorum; inter quos A. 1475. Beatus Simoncinus de Tridento ab iisdem Judaeis

daus vivus excarnificatus. Quomodo ergo Uxor Judæa conversa ad fidem incolumis esse poterit cum Marito Judæo nolente se convertere, si cohabitare cum illo? Quinto, hinc in Concilio Toletano IV. Anno Christi 633. can. 63. ita sancitum fuit: *Judei, qui Christianas mulieres in conjugio habent, admoneantur ab Episcopo Civitatis ipsius, ut si cum eis permanere cupiunt, Christiani efficiantur. Quod si admoniti noluerint, separentur: quia non potest infidelis in ejus permanere conjugio, quæ jam in Christianam translata est fides.* Refertur hic Canon in cap. *Judei*, 28. q. 1. Sexto, nec minus erit periculum, si Maritus sit fidelis, Uxor autem volens cohabitare cum ipso sit infidelis. Scriptum est: *Vinum, & mulieres apostatare facient sapientes.* Eccles. 19. 2. quo loci ait Cornelius à Lapide: *Vina & mulieres Salomonem Regem sapientissimum infatuarunt, ut apostataret, jeteretque idololatra. Eadem infatuarunt Calvinum, Lutherum, Bucerum ceterosque nostri ævi Novatores, eosdemque Apostatas, imò hereticos, & heresiarchas effecerunt.* Et de varietate mulierum, quæ etiam Sanctos Viros traduxerunt in peccata, subdit idem à Lapide in *Judic.* 16. 4. loquens de Dalila Uxore Sampsonis: *Vide hic quam perniciofa sit mulier. Quid fortius Sampson? Quid sanctius Davide? Quid sapientius Salomone? Et tamen hos Viros perdidit mulier, æque ac Eva Adamum, omnesque ejus posteros.* Igitur cohabitatio mariti fidelis cum Uxore infideli non est sine evidenti periculo subversionis ejusdem Mariti in aliquod gravissimum scelus. Libet notare pravitatem Drachomiræ Uxoris Paganæ Uratislai fidelis Ducis Bohemæ, ex quibus natus est S. Wenceslaus Martyr, in cujus lectionibus die 28. Septembris Ecclesia recitat ejusdem Uxoris impietatem; de qua etiam Emin. Cardin. Baronius Anno Christi 938. num. 8. Et Surius in Vita ejusdem S. Martyris ita ait: *S. Wenceslaus Bohemæ Dux, Patre Christianissimo simul, ac religiosissimo Uratislao, Matre verò Drachomira Lucensi, à Christiana religione alienissima, progenitus fuit: siquidem longe severiorem, immanioreque in Christianos, quam Jezabel in Prophetas, ea se exhibuit.* Et paulò post: *Interim Marito fuxerato, filiiisque adhuc ætate imbecillioribus, Drachomira Religionem invadit, ac statim odium in Christianos malè diu dissimulatum detegit, edito proposito, ut Tempia Christiani ocluderent, cultu, ceremonisque abstergerent, Sacerdotes populum ne docerent, nec Ludimagistri discipulos. Sens facientibus carcer, exilium, mors denunciata. Ecce fructus cohabitantis Uxoris infidelis cum Christianissimo Coniuge. Septimò suffragatur huic opinioni, quod conjux fidelis non debeat cohabitare cum infideli, Pauli Papæ III. Constit. 32. in qua §. 4. decernitur, ut Judei ad fidem conversi, non nisi post longum tempus cum Judæis non conversis possint conversari. Igitur multò minus cohabitare. Octavò ex morali impossibilitate ejusdem cohabitationis: nam si conversa sit Uxor, hanc dedecet habitare in clausura Judæorum, vulgò il *Ghetto*, ubi insidiæ quoad ejus animam, & corpus. Si Maritus Judæus extra *Ghetto* apud Uxorem ipsam conversam degere velit, est ei prohibitum per aliam Pauli IV. Constit. 3. §. 1. ubi præcipitur, ut *Judei in locis se paratis à Christianorum domibus habitare debeant.* Doct. Clericali Tom. II. Lib. VI.*

Nonò, favet exemplum Cesaræ Regina Persarum, de qua Cornelius à Lapide, 1. Cor. 7. 15. hæc ponit: *Cesaræ Regina, Uxor Persarum Regis, tempore Mauriti Imperatoris, Constantinopolim secretò fugiens, ibique conversa, & baptizata, cum Maritus eam repeteret, ad eum redire noluit, nisi ipse Christianus fieret. Quare ipse Constantinopolim veniens, ibique baptizatus, & ab Augusto de fonte levatus accepta conjuge lætus ad suos rediit. Id contigit sub annum Domini 593. uti ex Paulo Diacono, & Gregorio Turonensi refert Baronius.* Quare sic esse faciendum videtur etiam nostris temporibus, videlicet conjugi infideli, neganti suam ipsius ad fidem conversionem, à conjuge fideli negandam esse cohabitationem, cum transitu ad novas nuptias, etsi spondeat infidelis sine injuria Creatoris, & sine pertractione ad peccatum velle cohabitare. Ita Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 74. n. 9. ubi alios Theologos, ac Canonistas sic sentientes cumulat. Basilii Pontius lib. 7. cap. 48. n. 10. ubi pro se allegat S. Thomam in 4. sent. disp. 39. q. Unic. art. 3. & ibid. Richardum, Durandum, & Gabrielem; quos sequitur Comitotus d. libr. 1. q. 124. num. 4. Coenichus de Sacram. disp. 26. dub. 5. n. 61. Diana Coordinatus d. tom. 2. tract. 6. resol. 121. desumpta ex veteri part. 3. tract. 4. resol. 251. alias 252. Barbosa in collect. DD. ad cap. Si infideles. 28. q. 2. n. 4. ubi dicit, hanc esse veriore sententiam, ac novissimè Collegium Salmanticense d. tract. 9. de Matrim. cap. 4. num. 45. ubi citat pro hac opinione Sorum, Ledesma, Dicastillum, Henriquez, Rodríguez, Emin. Cardin. Bellarminum & alios.

Et ab his respondetur ad argumenta contraria, quæ subsistentia non videntur esse. Non primum ex verbis Apostoli Pauli, quia sunt de consilio, non autem de præcepto; ait enim, *Cæteris ego dico, non Dominus.* 1. Cor. 7. 12. Ergo consulit, non præcipit, ut notavimus supra num. 10. sed estò præciperet; cum sit præceptum humanum, contraria consuetudine est abrogatum, sicut illud de non comedendo sanguine, aut suffocato; ut ajunt Salmanticen. d. cap. 4. num. 43. Non secundum ex Innocentio III. in cap. *Quanto. De Divort.* quia ibi Pontifex intelligit idem esse nolle converti, & nolle habitare absque injuria Creatoris, quia statim ac conjux infidelis recusat se convertere ad fidem, innuit velle cohabitare cum blasphemia Creatoris. Ita ex Coniugo Diana Coordinatus d. tom. 2. tract. 6. resol. 121. §. 3. Et clariùs responderi potest, quòd dictio *Vel* sumitur pro copulativa Et; ita ut Innoc. III. velit dicere: *Altero vel nullo modo, & non sine blasphemia divini Nominis, & ne eum pertrahat ad peccatum.* Siquidem *Vel* positum inter genus, & speciem habet vim copulativæ Et. Barbosa *Distin.* 415. num. 4. Infidelitas autem est genus; blasphemia est species injuriæ Creatoris. Non tertium, quia imò hiscè temporibus spes major est perversionis conjugis fidelis, quàm conversionis infidelis. Non quartum, quia non constat de asserta restrictione ad illos duos casus facta per Christum Privilegii sui de solutione Matrimonii. Et quatenus ita esset restrictum, replicatur, quòd idem censetur nolle amplecti fidem; & nolle habitare nisi cum injuria Creatoris, & Fidei.

Non quintum, quia ex prædicto Christi Privilegio, ac dispensatione solvitur contractus Matrimonii; ubi infidelis respuit gratiam conversionis. Non sextum, quia salus animæ est præferenda politicis respectibus, & ubi agitur de ejus periculo, omnia sunt spernenda; & quo ad impedimentum conversionis infidelium negatur consequentia; quinimò ubi conjux infidelis nutriat veram charitatem, & amorem erga conjugem fidelem, ne eum amittat, facilius convertetur ad fidem.

Sic altercantur DD. circa hoc dubium; quorum aliqui conantur eos concordare, dicendo, quòd prima opinio procedebat in primis sæculis Ecclesiæ, in quibus cum magnus esset fervor fidei in conjugibus conversis, parvus erat timor subversionis in cohabitatione cum conjugibus infidelibus. At nunc frigescente fervore fidei, evidens est periculum, ut conversus subvertatur ab infideli obstinato in infidelitate; & ideo non est amplius locus petiti cohabitationi. Ita DD. apud Salmanticenses d. cap. 4. num. 42. & 43. Alii concordant, dicentes primam opinionem admittendam esse in Paganis, & Gentilibus, ex quibus aliquis conjugatus convertitur ad fidem: secundam verò prorsus locum habere debere in conversis ex Judaismo. Ratio est, quia Gentiles non sunt adeò infensi, ac perversi contra illos, qui sunt Christiani, prout sunt Judæi, quorum, ut diximus, est inexplicabilis contrarietas in Christi fideles. Ita Basilii Pontius d. libr. 7. cap. 48. num. 10. & Cabasutius ad Conc. Toletan. 4. can. 63. num. 17. pag. 287. Alii dicunt, attendendam esse consuetudinem Regionum, in quibus conjux conversus sit ex infidelitate ad Christianam fidem. Idcirco si convertantur apud Chineses, Japonios, aliosvè Indos, 43 quos usus, & consuetudo viget, ut conjux infidelis cohabitaret pacificè cum fidele, habebit locum prima opinio, & cohabitatio erit admittenda. At in Italia, Germania, Gallia, Hispania, aliisque Regnis Europæ, in quibus non est in usu, ut cohabitent simul conjuges diversæ fidei, ac Religionis, præferenda est secunda opinio, ac prædicta cohabitatio erit omnino deneganda. Ita iidem Salmanticenses d. cap. 4. num. 43.

Ego dicerem, pro concordia harum opinionum, standum esse arbitrio Episcopi, in cujus Diacesi reperitur conjux fidele, cum quo habitare intendit conjux infidelis, spondens, se neque injuriosum in Deum, neque infensum conjugi fidele futurum. Siquidem cum cadat sub arbitrio Judicis, & ab eo decidendum sit, quando Uxor debeat sequi Virum, & quando non? ut demonstrat Menochius de Arbitr. Judic. casu 469. à n. 3. & seqq. Ita Episcopus arbitrari debet, an concedendum sit, ut conjux infidelis, qui non vult converti ad fidem, cohabitaret cum conjugem converso; examinando, & reflectendo ad qualitates, mores, promissiones, cautionesve per conjugem infidelem exhibitas; ac alias circumstantias, ex quibus desumi possit spes conversionis Infidelis ex cohabitatione; & securitas tum animæ, tum corporis conjugis fidelis cohabitantis. His concurrentibus poterit Episcopus arbitrari juxta primam opinionem: at, his cessantibus, pro secunda.

Tandem concordandæ sunt prædictæ opi-

niones dicendo, quòd conjux fidele non teneatur cohabitare cum infideli juxta secundam opinionem; at potest, si velit, cum eodem cohabitare. Ita ex S. Thoma in 4. Sent. d. disp. 39. q. unic. art. 3. admittunt Salmanticenses, si spes affulgeat convertendi infidelem; vel de evitando periculo mortis, aut magna jactura bonorum agatur, ut in d. cap. 4. num. 43. & ante eos Gonerus d. disp. 5. de Matrim. n. 86.

DECISIO XII.

ARGUMENTUM.

Enucleantur alia novem Dubia circa Infidelium converforum Matrimonia; & præcipue, An dissolvantur per novas Nuptias infidelis? vel per Professionem Religiosam fidelis? aut per ejus Novitiatum, aut per Ordinationem in Sacris, seu per Pontificiam Dispensationem? Quid agendum, si conversus ad fidem plures habeat Uxores? Ejus Filii cujus erunt? Uxor obstinata infidelis, an possit repetere Dotem à converso Marito fidele? Et an filii eorum Legitimam? una cum aliis curiosis Quæsitis.

SUMMARIUM.

- 1 Matrimonium in infidelitate contractum subsistit post Baptismum eorum.
- 2 Infidelis, cujus conjux est baptizatus, quando possit contrahere alias nuptias?
- 3 Professio Religiosa conjugis conversi an solvat Matrimonium consummatum ab eo in infidelitate; & num. 5. & 7.
- 4 Si vinco vincentem te, multo magis vinco te.
- 6 Conjuge uno proficiente in Religione, aliter non potest novas nuptias inire, si Matrimonium fuerat consummatum.
- 7 Professio Religiosa æquiparatur morti.
- 8 Infidelis conjux si convertatur potest repetere conjugem suum, Novitiatum in Religione facientem.
- 9 Ordinatus in Sacris conjux conversus an possit repeti ab Uxore, si postea & ipsa convertatur.
- 10 Uxores plures habens infidelis, quam retinere debeat, si convertatur?
- 11 Uxorum pluralitas, seu Polygamia prohibita de Jure divino.
- 12 Uxore secunda conjugis conversi defuncta, an ipse teneatur ducere primam infidelem, quæ nunc se convertit ad fidem?
- 13 Infidelium Matrimonium cum baptizatur, an fiat Sacramentum?
- 14 Infidelium converforum Matrimonia an Pontifex possit dissolvere? Quod sit num. 15. Quod non num. 16.
- 17 Infidelium Matrimonia in gradibus prohibita inita, an toleranda, si convertantur ad fidem?